

4.4 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvat- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä.¹ Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylpyopetuksena.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Saamelaislasten esiopetus Oulussa

Saamelainen kulttuuriperintö elää kaupunkisaamelaisten keskuudessa vahvana ja rikastuttaa Oulun kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta. Yhdenvertaisuusperiaatteiden mukaisesti saamelaistaustaisilla lapsilla on yhdenvertainen oikeus opiskella sukunsa kieltä, vaikka lapset eivät asukaan saamelaisten kotiseutualueella.

Saamenkielistä varhaiskasvatusta järjestetään kunnallisessa Mäntylä-Snellman päiväkodissa äidinkielenään saamea puhuville lapsilla. Päiväkodissa toimii myös pohjoissaamenkielinen kielipesätoiminta. Kielipesätoiminta ei ole vakiintunut toimintamalli, sen tarve ja rahoitus kartoitetaan aina erikseen yhdessä Saamelaiskäräjien kanssa. Lapsi voi jatkaa oman saamelaisen kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehittämistä perusasteella pohjoissaamen kielen ja saamelaisen kulttuurin opetussuunnitelman mukaisesti.

¹ Perusopetuslaki 10 § 1 mom. (1288/1999)

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuvarantoa sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Romanilasten esiopetus Oulussa

Romanilasten esiopetukseen osallistumista tuetaan romanivanhempien kanssa yhteistyössä kunnioittaen heidän kulttuuri-identiteettiään. Tarvittaessa lasten tulee saada tukea suomen tai ruotsin kielessä.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisu- ja viittomavarantoa sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus Oulussa

Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Viittomakielisen lapsen esiopetus järjestetään siten, että lapsen on mahdollista olla vuorovaikutuksessa omalla kielellään. Lapsen esiopetus suunnitellaan yhdessä huoltajien kanssa yksilölliset tarpeet huomioiden. Tarpeen mukaan käytetään tulkkipalveluita. Viittomakielisen lapsen esiopetuksessa yksi painopiste on kielen oppiminen sekä kaksikielisen ja monikulttuurisen identiteetin tukeminen.

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Maahanmuuttajataustaiset lapset voivat osallistua joko esiopetukseen tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen tai molempiin.

Vieraskielisten ja monikielisten lasten esiopetus Oulussa

Suomi toisena kielenä – opetusta eli S2-opetusta annetaan kaikille 3-6 -vuotiaalle lapsille, joiden äidinkieli ei ole suomi. Opetussuunnitelma on henkilökohtainen ja se on osa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Opetuksen tulee pohjautua lapsilähtöisyyteen. Lapsen vahvuudet, osaamisen alueet, kiinnostuksen kohteet, tuen tarpeet sekä ominaiset tavat oppia huomioidaan opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Suomi toisena kielenä -opetus yhdistetään päivittäiseen ja lasta kiinnostavaan toimintaan sekä esiopetuksen sisältöihin ja toimintaan. Tarvittaessa opetus voidaan toteuttaa myös yksilö- tai pienryhmäopetuksena. Päiväkodissa S2-opetuksen suunnitelmasta vastaa päiväkodinjohtaja ja

toteutuksesta esiopetusryhmän henkilökunta.

Valmistavaa esiopetusta tarjotaan Oulussa niille lapsille, joiden suomen kielen taito jää alkeiskielitaidon tasolle. Valmistavaan esiopetukseen osallistuvat lapset saavat opetusta viisi tuntia päivässä esiopetuksen työpäivinä. Valmistava esiopetus järjestetään lapsen omassa esiopetusryhmässä.

Oman äidinkielen opetus Oulussa

Vastuu lapsen oman äidinkielen säilymisestä ja kehittämisestä on huoltajilla. Oman äidinkielen opetusta järjestetään vuosittain suurimpien kieliryhmien lapsille. Näin oman äidinkielen ryhmät saattavat vaihtua vuosittain. Oman äidinkielen opetuksessa jokaisella lapsella on yksilölliset lähtökohdat ja tavoitteet kielen opetukseen. Tavoitteena on tukea ja ylläpitää lapsen äidinkieltä ja kulttuuri-identiteettiä. Oman äidinkielen opetusta antavat äidinkielenään ko. kieltä puhuvat kotikielenavustajat. Lapsi voi jatkaa oman äidinkielen ja kulttuuri-identiteetin kehittämistä perusasteella oman äidinkielen opetussuunnitelman mukaisesti.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyuskautta tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kieltenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä.

Lapsia kannustetaan kielikylypykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikylyyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylypykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

Kaksikielinen esiopetus Oulussa

Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden kieliohjelma kattaa varhaiskasvatuksen, perusasteen ja lukio-opetuksen. Kieliohjelma on osa varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmia. Kieliohjelman tavoitteena on taata lapsille ja nuorille laaja ja monipuolinen kielitaito tasapuolisesti kaupungin eri alueilla.

Muuta laajamittaista kaksikielistä esiopetusta järjestetään pääosin yksityisissä päiväkodeissa. Ruotsinkielistä esiopetusta tarjotaan Oulussa yksityisessä ruotsinkielisessä päiväkodissa, Svenska Barntädgårdenissa. Oulun englanninkielinen leikkikoulu ja Päiväkotit StarBright tarjoavat esiopetusta englannin kielellä. Lisäksi englanninkielistä esiopetusta järjestetään kunnallisissa [Pikku-Ainon](#) ja [Allinpuiston](#) päiväkodeissa. Pikku-Ainon päiväkodissa englanninkielistä esiopetusta järjestetään kansainvälisen koulun tiloissa niille lapsille, jotka läpäisevät erilliset kielitestit. Englanninkielinen esiopetusryhmä aloittaa toimintansa, mikäli valintakriteerit täyttyvät.

lapsia on vähintään seitsemän. Pikku-Ainon englanninkielisestä esiopetuksesta voi siirtyä suoraan Oulun kansainväliseen kouluun.

Kielirikasteisessa esiopetuksessa lapsi ei tarvitse aiempaa kokemusta kielestä. Kielirikasteisessa esiopetuksessa lapset oppivat kieltä oman henkilökohtaisen kokemuksen sekä itse tekemisen kautta. Kieltä käytetään lauluissa, loruissa, leikeissä sekä arjen toiminnoissa. Kielen oppimiseen liittyy kannustava, positiivinen ja iloinen oppimiskokemus. Kunnallisia kielirikasteista esiopetusta tarjoavia päiväkotia ovat Tuulikellon, Haapalehdon ja Knuutilankankaan päiväkodit. Yksityisistä päiväkodeista Päiväkoti Saksanpähkinä tarjoaa kielirikasteista esiopetusta saksan kielellä.

Esiopetusyksiköt kirjaavat lukuvuosisuunnitelmiinsa tarkemmat opetuksen ja kasvatuksen tavoitteet kaksikielisen esiopetuksen toteuttamiseksi. Suunnitelmaan kirjataan myös yhteistyö muiden toimijoiden kanssa sekä oppimisympäristön huomiointi.